

The Special Seudah of Chanukah

I. Mitzvah or Reshut?

1. תלמוד בבלי מסכת שבת דף כא עמוד ב
מאי חנוכה? דתנו רבנן: בכ"ה בכסליו יומי דחנוכה תמניא אינון, דלא למספד בהון ודלא להתענות בהון. שכשנכנסו יוונים להיכל טמאו כל השמנים שבהיכל, וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום, בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהיה מונח בחותמו של כהן גדול, ולא היה בו אלא להדליק יום אחד, נעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים. לשנה אחרת קבעום ועשאוים ימים טובים בהלל והודאה.

2. רש"י מסכת שבת דף כא עמוד ב
הכי גרסינן: ועשאוים ימים טובים בהלל והודאה - לא שאסורין במלאכה, שלא נקבעו אלא לקרות הלל ולומר על הנסים בהודאה.

3. רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה פרק ג הלכה ג
ומפני זה התקינו חכמים שבאותו הדור שיהיו שמונת הימים האלו שתחלתן מליל חמשה ועשרים בכסלו ימי שמחה והלל ומדליקין בהן הנרות בערב על פתחי הבתים בכל לילה ולילה משמונת הלילות להראות ולגלות הנס, וימים אלו הן הנקראין חנוכה והן אסורין בהספד ותענית כימי הפורים, והדלקת הנרות בהן מצוה מדברי סופרים כקריאת המגילה.

4. טור אורח חיים הלכות חנוכה סימן תרע
והיה אומר הר"מ מרוטנבורק ז"ל שרובי הסעודה שמרבים בהם הן סעודת הרשות שלא קבעו אלא להלל ולהודות ולא משתה ושמחה

5. ים של שלמה מסכת בבא קמא פרק ז סימן לו (R. Shlomo Luria, 1500's Poland)
ואותן סעודות שעושים בימי חנוכה. נראה שהם סעודות מצוה. ולא כדברי מהר"ם (טור או"ח סימן תר"ע), שפסק שהן סעודות הרשות. דלהודות ולהלל נתקנו. ולא למשתה ושמחה. אלא כדברי הרמב"ם (ה' חנוכה פ"ג ה"ג) שהן ימי שמחה והלל. וכן נמצא במדרכי ארוך (חדושי אנשי שם פסחים פ"ד אות א'), דלהודות והלל נקבעו משום הנס. וימי משתה ושמחה נמי נקבעו, כדאיתא במגילת תענית. דקבעו י"ט, משום חנוכה המזבחה. ובתלמודא משמע דנתקנו נמי למשתה ושמחה. ומדארינן בפרק במה מדליקין (שבת כ"א ע"ב) לשנה האחרת קבעו ועשאוים י"ט בהלל ובהודאה. ומדאמר י"ט, ולא קאמר קבעו ח' ימים להלל ולהודאה, ש"מ ד"ט נמי כפשוטו הוא, למשתה ושמחה, ואף רש"י פי' שם, לא שאסרום במלאכה, אלא להלל ולהודאה. משמע דלא אפיק רק עשיית מלאכה. וכן מצאתי. ועוד נ"ל, דקל וחומר הוא. דהא לא גרע מבי ישוע הבן, דע"כ סעודות מצוה נינהו. מדאזיל רב להתם. והיינו טעמא, מאחר שהוא לפרסם מצוה, או הנס, כדי ליתן שבח והודיה למקום, נקרא מצוה. ק"ו ימי חנוכה, דניתנו לשבח והודיה...

II. Forgetting Al Ha'nissim

6. ספר הלכות גדולות סימן ט - הלכות חנוכה עמוד קנח
ומחייבין לאדכורי דחנוכה על הנסים בצלותא במודים, אבל בברכת המזון אינו חייב, מאי טעמא, תפלה משום דחובה אבל בסעודה דרשות לא חייבוה רבנן

7. ראבי"ה חלק א - מסכת ברכות סימן קלא (R. Eliezer b. Yoel Ha-levi, 1100's Germany)
ובחנוכה ובפורים טעה ולא אמר על הנסים בתפלה אין מחזירין אותו, דהוה ליה ימים שאין בהם קרבן מוסף, כדאיתא בפרק במה מדליקין וגם בירושלמי דפרקין. ובברכת המזון מחזירין אותו אם פתח ברחם ה' וכו', דימי משתה ושמחה כתיב [בהו בחנוכה] ופורים. והכי איתא בהדיא בירושלמי.

III. Singing into Mitzvah

8. שולחן ערוך אורח חיים הלכות חנוכה סימן תרע סעיף ב
ריבוי הסעודות שמרכיבים בהם הם סעודות הרשות, שלא קבעום למשתה ושמחה.
הגה: וי"א שיש קצת מצוה ברכוי הסעודות, משום דבאותן הימים היה חנוכה המזבח (מהר"א מפרא"ג). ונוהגין לומר זמירות
ושבחות בסעודות שמרכיבים בהם, ואז הוי סעודת מצוה (מנהגים).

9. דרכי משה הקצר אורח חיים סימן תרע
(א) וכתב מהר"א מפראג וז"ל אבל במדרכי הארוך (פסחים סי' תרה חדושי אנשי שם אות א) כתב ובמגילת תענית (פרק ט)
אמרו שקבעו יום טוב משום חנוכה המזבח וכן כתב אור זרוע (הל' חנוכה סי' שכא) וכן משמע במדרש [פסיקתא] רבתי (פ'
בהעלותך) (ו א) והכא אומר שקבעוהו משום הנס וי"ל דמשום זה קבעו משתה ושמחה אבל להלל ולהודות קבעו משום נס וכן
משמע מפירושו רש"י (שבת כא: ד"ה ה"ג ועשאו) עכ"ל ואפשר שלזה נהגו במשתה ושמחה. ומצאתי בהגהות מנהגים (ר"א
טיינא מנהג חנוכה עמ' קמו אות כט) סעודת חנוכה רשות ולכן נהגו לומר מזמורים ולהרבות בו שבחות כדי שיהא כסעודת
מצוה כן השיב מהר"מ (חדושי אנשי שם הנ"ל) עכ"ל:

10. מגן אברהם סימן תרע סעיף ד
זמירות. וה"ה בנישואי בת תלמיד חכם לעם הארץ אם אומרים שירות הוי סעודת מצוה [מדרכי פרק ד' דפסחים]:

11. פרי מגדים אורח חיים אשל אברהם סימן תרע ס"ק ד (R. Yosef Teomim, 1700's Poland)
עיין מ"א. דלא תימא דוקא חנוכה שיש אומרים דראוי להרבות בסעודה וגם נתקן להודות ולהלל, קא משמע לן אף בנישואי
בת תלמיד חכם לעם הארץ אם אומרים שירות הוה סעודת מצוה. וצ"ע, דאם כן כל הסעודות יקילו בכך.

12. רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה פרק ג הלכה ה-ו
בכל יום ויום משמנת הימים האלו גומרין את ההלל ומברך לפניו בא"י אל' מ"ה אקב"ו לגמור את ההלל בין יחיד בין צבור,
אף על פי שקריאת ההלל מצוה מדברי סופרים מברך עליה אק"ב וצונו כדרך שמברך על המגילה ועל העירוב...
ולא הלל של חנוכה בלבד הוא שמדברי סופרים אלא קריאת ההלל לעולם מדברי סופרים בכל הימים שגומרין בהן את ההלל,
ושמונה עשר יום בשנה מצוה לגמור בהן את ההלל

14. משנת יעבץ אורח חיים עמ' רכו
(R. Betzalel Zolty, 1900's Yerushalyim)
לכן נראה דעת הרמב"ם דמפרש הו דאמרו כהודאה
כמש"כ צפסקי רי"אז הני"ל, ש"מזמורים על הנס
בהדלקת הנרות" וביינו שע"ס הדלקת נר חנוכה שהוא משום
פרסומי ניסא, זהו הודאה על הנס, כלומר שמזמורים על
הנס, כ"י פרסום הנס. וזה מפורש בדברי הרמב"ם צפ"ד
מה' חנוכה ה"ב, מלוא נר חנוכה מלוא חציצה היא עד
מאלו, ולרין אדם להזכר זה כדי להודיע הנס, ולכוסף
צצת ה' והודיה לו על הנסים שעשה לנו, אפילו אין לו

13. ספר פסקי תשובה סימן קעד
(R. Avraham Peitrekowski, 1900's Poland)
הקו"י נהפכה, וי"ט נס"ט א"ח (סימן תר"ט) וטוהנן לומר זמירות
ומשנחות ולא הוי ס"מ, וי"ט נס"ט נס"ט א"ח (סק"ד) שחמה דאיכ כל הסעודות
יקילו בכך. — ושעמתי נס"ט כ"ק מן נהנה"ה ה"י ה"י"ס וזקלליה שאמר בלשון
קדשו במקום אחד אף אם אומרים שירות ומשנחות לא הוי סעודת מצוה, רק בחנוכה
שקבעום לכוונה בהלל והודאה, הוי ס"מ ע"י שירות ומשנחות עכ"ל, והכוונה נראה
דבמחנה הוי המלוא סבת הסעודה, דאין אומרים שירה אלא על ה"י, ודעת המדרכי
הובא לעיל דגם בנשואין כן, צבת ת"ח לט"ה, וכ"כ בשו"ת מהר"ם ב"ג (סימן

פסקי תשובה - א / מיטקובסקי, אברהם בן חנוך דוד / עמוד 121
הודפס מאתר אוצר החכמה

15. שו"ת חתם סופר חלק ב (יורה דעה) סימן רלג (R. Moshe Sofer, 1700's-1800's Germany)
וכבר הארכתי יותר מדי ולסיים בנחמה אומר מ"ש לעיל דקביעת יום מועד ביום עשיית נס הוא ק"ו דאורייתא ולפע"ד לפ"ז
יום פורים וימי חנוכה דאורייתא הם אך מה לעשות בהם אם לשלוח מנות או להדליק נר' או לעשות זכר אחר זהו דרבנן והעובר
ואינו עושה שום זכר לימי חנוכה ופורים עובר על מ"ע = מצות עשה = דאורייתא אך העושה שום זכר יהי' מה שיהי' עכ"פ ביום
א' מימי חנוכה ואפי' לא הדליק נרות ולא שלח מנות בפורים וכדומה אינו אלא עבריין דרבנן ואפשר קריאת הלל ומגילה הוה
ק"ו דאו' לומר שירה כמו שצויה בפסח לספר י"מ = יציאת מצרים = בפה ה"נ ממות לחיים חייב לומר שירה בפה דוקא וא"כ
הי' יוצדק קצת דברי בה"ג שהאריכו בו רמב"ם ורמב"ן בשערי דס' המצות אלא עכ"פ לא הי' לו למנותו מ"ע בפ"ע כיון
שהוא כלול בכלל ספור י"מ וכימי צאתנו ממצרים יראנו נפלאות ונזכה לישועת הנבאות בב"א = במהרה בימינו אמן =.